

Katriina Avonius

Tampereen kaupunginarkisto sukututkijoiden apuna

Perunkirjoja, tuomiokirjoja, koulutodistuksia, Jalmari Finnen kokoelma, karttoja, osoite- ja puhelinluetteloita....

Kaupunginarkisto on nimensä mukaisesti kaupungin virastojen ja laitosten keskusarkisto. Kaikki virastot ja laitokset siirtävät sinne 15 vuotta vanhemmat pysyvästi säilytettävät asiakirjat. Näitä erilaisia kunnallisia arkistoja on nelisensataa – reilut neljä kilometriä.

Kaupunginarkistossa on myös kaupunkiin liitettyjen kuntien Messukylän (1946), Aitolahden (1966) ja Teiskon (1975) arkistot.

Toisen ryhmän arkiston asiakirjoista muodostavat yksityiset kokoelmat. Näitä on kartutettu ottamalla vastaan tamperelaisten yksityishenkilöiden, yhdistysten ja yhteisöjen arkistoja. Näitä arkistoja on kolmisensataa.

Kaikkiaan asiakirjoja on reilut viisi kilometriä kaupungin keskusvirastotalon arkistossa tutkijoiden käytettävänä. Asiakirjat ovat pääsääntöisesti julkisia, poikkeuksen tekevät sosiaali- ja terveystoimen asiakirjat.

Miljoonikon perukirja

Arkiston vanhin asiakirja on Tammerkosken kartanon perukirja vuodelta 1735. Kartanoa isännöi vuodesta 1704 alkaen Claes Detloffsson Bars. Tuomari Detloffssonin ja hänen rouvansa perunkirjoitus toimitettiin kesäkuun 3. päivänä 1735. Perukirja käsittää 300 tiheään kirjoitettua sivua, joten omaisuutta Detloffssonilla oli Tammerkosken kartanon lisäksi melkoisesti.

Perukirjassa luetellaan mm. kulta- ja hopeaesineitä. Kallisarvoisin oli morsiuskruunu, jossa oli 38 timanttia, 14 suurta ja useita pienem-

piä helmiä sekä 5 rubiinia. Lisäksi perukirjassa luetellaan sivumäärin erilaisia vaate- ja taloustavaroita. Tuomarin puvut olivat kaikki mustaa tai tummansinistä verkkaa. Talon pöytäkalusto oli tinaa: lautasia oli viisi tusinaa ja erilaisia vateja ja kulhoja 35 kappaletta. Tämän jälkeen seuraa tarkka kuvaus maatalouskaluista ja kalastustarpeista, viljasta ja saatavista.

Varallisuutta tällä miljoonikolla oli melkoisesti ja siitä on muistona säilynyt tämä perukirja. (Lisätietoa: Ilma Orkamo: Tammerkosken ensimmäinen miljoonikko, kihlakunnan tuomari Claes Detloffsson Bars. Julkaisussa Tampere – tutkimuksia ja kuvauksia II.) Sukututkijoita kiinnostavia perukirjoja löytyy myöhemmiltä ajoilta raastuvanoikeuden arkistosta.

Järjestysoikeudesta se alkoi

Kustaa III:n allekirjoittaman perustamisasia-kirjan mukaan pieneksi ajatellulle kaupungille ei aiottu antaa lainkaan omia hallintoelimiä. Kaupunki oli hallinnollisesti maaherran ja "kruunun palveluskunnan" alainen sekä oikeusasioissa paikallisen kihlakunnanoikeuden alainen. Paikallisia käytännön asioita hoitivat kaupunginvanhimmat, joiden toiminnasta on säilynyt 13 pöytäkirjaa ajalta 31.10.1793–8.8.1796. Näissä pöytäkirjoissa käsitellään kaupungin pieniä taloudellisia kysymyksiä, katujen hoitoa, lukkarin tehtävien hoitoa, kestikievarikyytien järjestämistä.

Vuoden 1802 käskykirjeellä Tampere sai järjestysmiehen kaupungin hallintoa johtamaan. Järjestysmieheksi tuli kaupunginvanhimpien ehdottama luutnantti ja kruununvouti

Ernst Fredrik Tihlman. Tihlmanin virkakausi kesti vuoteen 1827, jolloin hän sai eron virastaan. Tuomiokirja 30.8.1827 kertoo erottamisen syistä mm.: "että Tampereella ensinnäkin säilytetään Kaupungin Arkistoa Postikonttorissa [Tihlman oli myös postimestari] eikä Oikeuden Kokoushuoneessa kuten pitäisi ja toiseksi..." Tihlmanin aikaiset pöytäkirjat ovat säilyneet ensimmäisestä kokouksesta lähtien.

Vuonna 1830 aloitti toimintansa raastuvanoikeus. Raastuvanoikeuden ja maistraatin asiakirjat ovat kaupunginarkistossa vuoteen 1977. Raastuvanoikeus, kaupungin syyttäjälaitos, maistraatti ja kaupungin ulosottolaitos ym. siirrettiin valtion haltuun vuonna 1978. Aineisto oli määrä siirtää silloin maakunta-arkistoon. Silloisen Valtionarkiston kanssa tehdyn sopimuksen mukaan tämä Tampereen historian kannalta merkittävä kokoelma saatiin säilyttää kokonaisuudessaan Tampereella.

Raastuvanoikeuden arkiston asiakirjasarjoista varsinkin rikosasioiden tuomiokirjat, perunkirjat, lainhuudot, avioehdot ja holhouskirjat ovat tutkijoiden käyttämiä. Näihin on erilaisia hakemistoja, vanhimpiin asiakirjoihin on ajanmukaiset luettelot. Aakkoshakemisto riitaja rikosasioihin on vuodesta 1958, perunkirjoihin 1939 alkaen, testamentti ja avioehtasioihin vuodesta 1940 ja konkurssiasioihin vuodesta 1957.

Kunnan parasta

Vuoden 1873 kunnallisasetuksen mukainen kaupunginvaltuusto kokoontui Tampereella 2. tammikuuta 1875. Tästä pöytäkirjasta alkoivat Tampereen uudistuneen kunnallishallinnon asiakirjat. Aluksi Tampereen kaupunginvaltuuston pöytäkirjat on kirjoitettu ruotsiksi ja päätökset kirjattiin molemmilla kielillä. Vuodesta 1878 pöytäkirjat kirjoitettiin suomeksi.

Valtuuston rinnalle muodostui aluksi toimeenpanevaksi elimeksi rahatoimikamari. Sen pöytäkirjat ovat suomenkielisiä vuodesta 1883. Rahatoimikamarin rinnalla toimi heti alusta alkaen kansakoulujen johtokunta ja vaivashoitolautakunta. Kirjaston ensimmäinen lainaajien luettelo on vuodelta 1861. Kaupunginhallituksen asiakirjat alkavat vuodesta 1929.

Kaupungin ylläpitämien koulujen asiakirjat ovat kaupunginarkistossa. Peruskouluun siirty-

misen yhteydessä 1976 valtion oppikoulujen asiakirjat siirrettiin Hämeenlinnan maakunta-arkistoon ja yksityisten koulujen asiakirjat jäivät Tampereelle. Aleksanterin kansakoulun asiakirjat alkavat vuodesta 1872. Koulujen arkistoissa on todistusjäjennöksiä ja oppilaiden nimikirjoja.

Vuonna 1875 alkoi yleinen kunnallinen tuloverotus. Tutkijoiden paljon käyttämä asiakirjasarja on veroluettelot. Varallisuustietojen lisäksi niiden avulla pystytään selvittämään ketä veroa maksavia henkilöitä on asunut jollakin tietyllä tontilla tietyssä aikana. Veroluettelot ovat kaupunginosa- ja tonttijärjestyksessä. Taksoituslautakunnan veroluettelot ovat kaupunginarkistossa 1900–1959. Tätä vanhemmat ovat maistraatin ja rahatoimikamarin arkistossa. Osoitekalenterit ja asemakartat helpottavat veroluetteloiden käyttöä.

Blåfieldistä Jalmari Finneen

Kaupunginarkistoon on otettu ja otetaan edelleen säilytettäväksi yksityisiä Tampereen historiaa valaisevia asiakirjoja ja arkistoja. Toivottavaa olisi, että ennen tällaisen aineiston hävittämistä otettaisiin yhteyttä Tampereen kaupunginarkistoon.

Arkistoja ovat luovuttaneet erilaiset seurat, yhteisöt ja yksityiset henkilöt.

Yhdistysten arkistoista on laajin Tampereen Työväenyhdistyksen arkisto. Eri raittiusseurojen, kuten Tampereen Raittiusseuran, Raittiusyhdistys Aamuruskon ja Taiston asiakirjat antavat kuvan Tampereella tehdystä raittiustyöstä.

Yksityisten henkilöiden arkistoista mainittakoon mm. kaupunginlääkäri Otto Blåfieldin kokoelma, joka sisältää mm. Tamperetta koskevaa tilastollista aineistoa viime vuosisadalta. K. H. Seppälän ja rovasti Yrjö Hirvosen arkistot sisältävät mm. saarnoja. August Kukkolan ja Emanuel Lammin kokoelmat sisältävät työväenliikkeeseen liittyviä painotuotteita.

Sukututkijoita kiinnostaa erityisesti Jalmari Finnen arkisto. Finnen arkiston arkistoluettelo on painettu Jalmari Finnen säätion vuosikirjaan 1982 ja vuosikirjassa 1985 on luettelo Jalmari Finnen arkistossa olevista esipolvi- ja sukutauluista. Sukututkimusten joukossa on varsin laajoja tutkimuksia. Huomattavan suuri osa suku-

tutkimuksista on kuitenkin informaatioarvoltaan varsin vähäisiä. Tyypillisiä ovat kuoret, jotka sisältävät kirjeen tutkimuspyyntöineen. Yleisimpiä ovat kuoret, jotka sisältävät tietoja yhdestä tai muutamasta henkilöstä.

Kaupunginarkiston kokoelmat ovat sukututkijoiden käytettävissä ja arkiston henkilökunta opastaa löytämään tarvittavat asiakirjat. Tietojen haku vaatii kuitenkin vaivannäköä, sillä vielä ei ole sitä nappia, jota painamalla halutut tiedot saadaan esiin.

Kaupunginarkisto

sijaitsee Keskusvirastotalossa Aleksis Kiven katu 14–16. Tiedustelut puhelin 31466410. Aukioloajat maanantaista perjantaihin 8.30–15.45.

Arkiston yleisluettelo löytyy kaupunginarkiston kotisivulta <http://www.tampere.fi/arkisto/a-f.htm>. Tarkemmat arkistoluettelot ovat käytettävissä tutkijainhuoneessa.